

Katedra Turystyki i Rekreacji, Uniwersytet Przyrodniczy w Lublinie
ul. Akademicka 15, 20-950 Lublin
e-mail: anna.mazurek@up.lublin.pl

ANNA MAZUREK-KUSIAK

Ocena konstrukcji podatku rolnego metodą sondażu diagnostycznego

Evaluating the agricultural tax construction by means of a diagnostic poll

Streszczenie. Artykuł przedstawia wyniki badań empirycznych w 60 gospodarstwach rolnych województwa lubelskiego na temat konstrukcji podatku rolnego. Wyniki przeprowadzonych badań wykazują, że stosowane ulgi i zwolnienia w podatku rolnym nie wywierały istotniejszego wpływu zarówno na powiększenie obszaru lub zakładanie nowych gospodarstw, jak i na decyzje inwestycyjne. Badani rolnicy ocenili zwolnienie z podatku najslabszych uzytkow rolnych (klas V i VI) oraz zwolnienie na trzy lata gruntów, na których zaprzestano produkcji rolniczej, jako niesłuszne i niesprawiedliwe. Aż 85% badanych rolników było przeciwnych zastąpieniu podatku od gruntów podatkiem dochodowym, gdyż obawiali się wzrostu wymiaru podatku i konieczności prowadzenia ksiąg rachunkowych. Pozostałe 15% opowiedziało się za takimi zmianami w podatku rolnym.

Słowa kluczowe: podatek rolny, zwolnienia podatkowe, ulgi podatkowe, konstrukcja podatku

WSTĘP

Wejście do UE sprawia, że aktualna i ważna staje się problematyka opodatkowania rolnictwa. Rozwiązania unijne wskazują, że rolnicy powinni tak jak inne grupy społeczno-zawodowe płacić podatek dochodowy i katastralny. Tymczasem w Polsce rolnicy nadal płacą podatek rolny od gruntów, którego konstrukcja i zasady bardzo często są przedmiotem krytyki zarówno ze strony specjalistów z tej dziedziny, jak i podatników. Wyrażają oni pogląd, że za wysoko wyceniono jakość gleby, a za nisko warunki produkcyjno-klimatyczne, a także ekonomiczne. W rzeczywistości istnieje większe zróżnicowanie tych warunków niż wynika to z wyliczeń w oparciu o przyjęte kryteria. W ocenie produktywności gruntów rolnych pomija się wpływ takich czynników, jak: postęp techniczny, technologiczny, biologiczny i organizacyjny, a także zmiany w strukturze zasiewów. Polegają one głównie na tym, że żyto traci w niej dominującą pozycję na rzecz innych zbóż, a tym samym zmniejsza się jego przydatność jako miernika stawki podatkowej.

Przepisy regulujące podatek rolny zawierają wiele zwolnień i ulg podatkowych. Powstaje pytanie, czy słuszne jest zwolnienie od podatku użytków rolnych najniższych klas – V, VI – oraz gruntów czasowo wyłączonych z produkcji rolnej. Dominującą pozycję zajmują ulgi inwestycyjne, które miały na celu unowocześnić polskie rolnictwo. Interesujące wydaje się zbadanie, czy cel ten został zrealizowany.

Podstawą podatku gruntowego jest powierzchnia użytków rolnych. Grunty należące do gospodarstw rolnych opodatkowane są według hektarów przeliczeniowych, a pozostałe grunty¹ – według hektarów fizycznych, które wynikają z ewidencji gruntów i budynków.

Powierzchnię fizyczną przelicza się na powierzchnię wyrażoną w hektarach przeliczeniowych za pomocą odpowiednich współczynników przeliczeniowych. Wysokość przeliczników zależy od: klasy bonitacyjnej gleby, rodzaju użytków rolnych i okręgu podatkowego [Wójtowicz 2005].

Waloryzacja rolniczej przestrzeni produkcyjnej została opracowana w Instytucie Uprawy, Nawożenia i Gleboznawstwa w Puławach z uwzględnieniem czynników: gleby, agroklimatu, stosunków wodnych i rzeźby terenu. Największy wpływ na waloryzację rolniczej przestrzeni produkcyjnej ma gleba (maks. 100 pkt), następnie agroklimat (maks. 15 pkt), rzeźba terenu oraz stosunki wodne (maks. po 5 pkt) [Podstawka 2000a].

Wymiar podatku rolnego zależy głównie od występujących w gospodarstwie warunków glebowych, natomiast różnice w wymiarze podatku pomiędzy poszczególnymi okręgami są niewielkie (różnica ta pomiędzy I a IVb klasą bonitacyjną gleb wynosi niecałe 60%, a pomiędzy I i IV okręgiem podatkowym – tylko 25%). Tymczasem klimat, a głównie warunki wodne występujące w Polsce decydują o efektach produkcyjnych w rolnictwie w większym stopniu niż jakość gleb.

Tak więc podatek od gruntów nie uwzględnia ani dochodowości gospodarstw rolnych, ani ich zdolności płatniczej. Jego wysokość zależy od rodzaju i klasy gleb oraz okręgu podatkowego, w którym położone jest gospodarstwo rolne. Podatek ten miał na celu automatycznie poprawiać efektywność i wzrost produkcji. Gospodarstwa bardziej wydajne, obniżające koszty produkcji, stosujące specjalizację produkcji i mechanizację prac polowych, uzyskują większą od przeciętnej produkcję z hektara, przez to są relatywnie niżej opodatkowane, ponieważ udział podatku rolnego w dochodzie jest mniejszy. Tak skonstruowany podatek preferuje gospodarkę intensywną, gdyż wzrost dochodów z jednostki powierzchni nie powoduje wzrostu podatku.

Liniový podatek od gruntu zachęca do poprawy efektywności produkcji rolniczej, ale nie uwzględnia rzeczywistych dochodów; niektórzy rolnicy muszą płacić podatek pomimo ponoszenia strat. Podatek ten miał na celu także powiększenie areału gospodarstw rolnych, ale proces ten przebiega bardzo powoli. Restrukturyzacja rolnictwa była hamowana przez niskie dochody uzyskiwane w rolnictwie. Dodatkowo wzrost bezrobocia powodował rozdrobnienie gospodarstw rolnych zamiast ich powiększania. Sytuacja ta nie jest korzystna, ponieważ efektywność dużych gospodarstw jest większa niż małych [Podstawka 2000b].

¹ Pozostałe grunty tzn. takie, które podlegają podatkowi rolnemu, ale nie tworzą gospodarstw rolnych o powierzchni poniżej 1 ha.

METODY BADAŃ

Do realizacji zamierzonego celu przeprowadzono wywiad, który objął 60 indywidualnych gospodarstw rolnych położonych w 6 gminach na terenie trzech powiatów woj. lubelskiego. Zbiorowość do badań została wytypowana metodą doboru celowego.

W oparciu o następujące kryteria: jakość rolniczej przestrzeni produkcyjnej, wyposażenie w podstawowe urządzenia infrastruktury technicznej (drogi, sieć gazowa, sieć wodociągowa), wartość sprzedanej produkcji rolniczej na 1 ha UR, średnia powierzchnia użytków rolnych na 1 gospodarstwo, wybrano do badań 3 powiaty: lubelski – o relatywnie wysokim poziomie rozwoju, krasnostawski – o średnim i parczewski – o niskim.

Z kolei w każdym powiecie według kryteriów: struktura obszarowa gospodarstw, plony czterech podstawowych zbóż z 1 ha, obsada zwierząt gospodarskich w sztukach dużych na 100 ha użytków rolnych, wartość sprzedanej produkcji rolniczej na 1 ha użytków rolnych, wytypowano do badań po 2 gminy: jedna o najwyższych wartościach tych wskaźników, a druga o najniższych; odpowiednio w: lubelskim – gminy Niemce i Głusk, krasnostawskim – Krasnystaw i Rejowiec, parczewskim – Jabłoń i Sosnowica.

Natomiast z każdej z tych gmin zostało wybranych do badań po 5 gospodarstw w dwóch grupach obszarowych:

- 5–15 ha – o niższej towarowości i słabszym powiązaniu z rynkiem,
- 15 ha i więcej – o wyższej towarowości i silniej powiązanych z rynkiem.

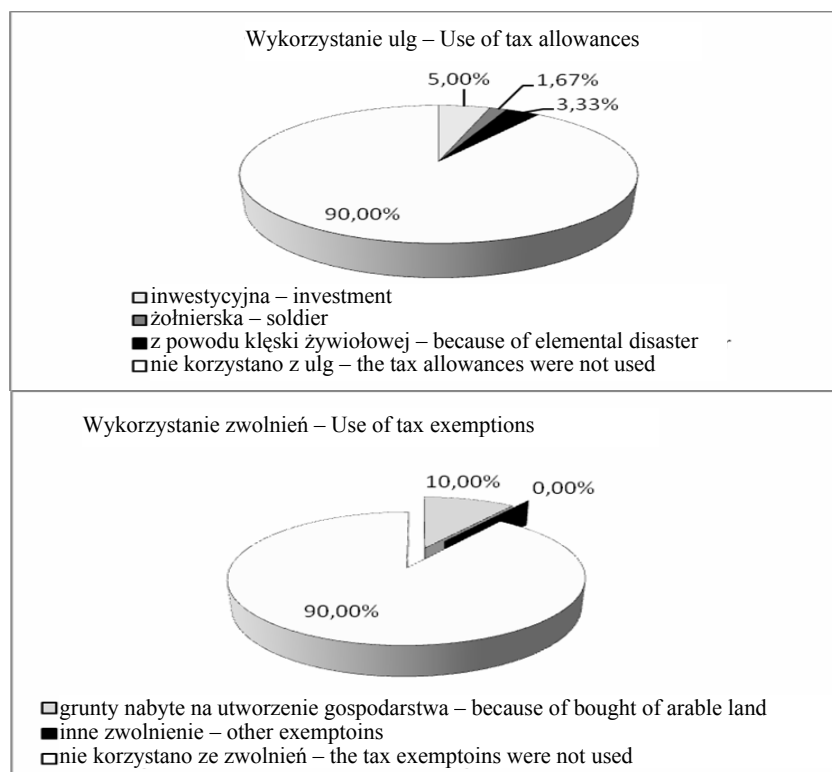
Były to gospodarstwa rozwojowe prowadzone przez młodych rolników (wiek do 40 lat), posiadających co najmniej zawodowe wykształcenie rolnicze. W badaniu zostały pominięte gospodarstwa rolne o powierzchni użytków rolnych 1–5 ha ze względu na to, że produkują one głównie na zaspokojenie potrzeb żywnościowych prowadzących je rodzin i są bardzo słabo powiązane z rynkiem.

Wywiad z rolnikami został przeprowadzony w okresie od stycznia do kwietnia 2005 r.

WYNIKI I DYSKUSJA

Od podatku rolnego ustawa zwalnia m.in.: użytki rolne klasy V i VI oraz grunty zadrzewione i zakrzewione ustanowione na użytkach rolnych, grunty położone w pasie drogi granicznej, użytki rolne objęte melioracjami (na 1 rok), grunty nabyte w drodze kupna lub objęte w trwałe zagospodarowanie na utworzenie lub powiększenie istniejącego gospodarstwa do powierzchni nieprzekraczającej 100 ha (na 5 lat), grunty powstałe z zagospodarowania nieużytków (na 5 lat), grunty otrzymane drogą wymiany lub scalania (na 1 rok), użytki rolne, na których zaprzestano produkcji rolnej (na okres nie dłuższy niż 3 lata). W podatku rolnym istnieją też ulgi inwestycyjne czy wynikające ze zdarzeń losowych, jednak mają one w praktyce marginalne znaczenie. Rada gminy w drodze uchwały może wprowadzić też inne zwolnienia i ulgi przedmiotowe na obszarze gminy.

Z przeprowadzonych badań wynika, że w poszczególnych gospodarstwach rolnych zainteresowanie zwolnieniami i ulgami w podatku rolnym było bardzo niewielkie (rys. 1).

Rys. 1. Wykorzystanie ulg i zwolnień w indywidualnych gospodarstwach rolnych w latach 2002–2004

Fig. 1. Allowances and exemptions in individual farms used in 2002–2004

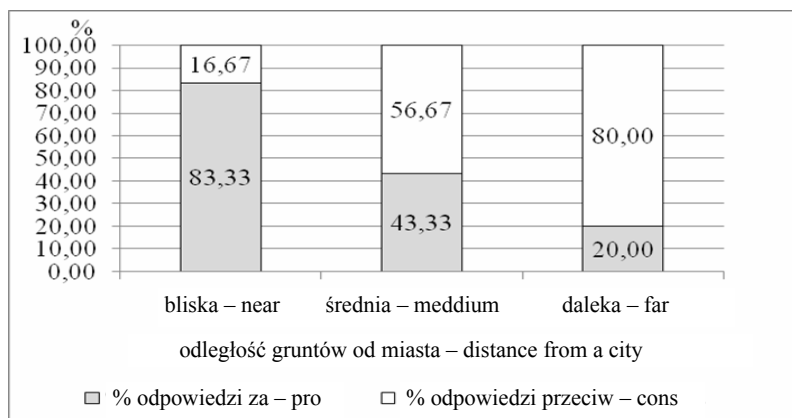
Aż 90% ankietowanych rolników nie korzystało z żadnych ulg ani zwolnień. Zaledwie 5,00% ankietowanych skorzystało z ulgi inwestycyjnej, głównie były to wydatki na budowę i modernizację budynków inwentarskich. Tylko 3,33% właścicieli indywidualnych gospodarstw rolnych nie było w stanie dokonać płatności podatku z powodu klęski żywiołowej (pożar, powódź). Jedynie 1,67% respondentów skorzystało z ulgi z tytułu odbywania zasadniczej służby wojskowej przez właścicieli gospodarstwa. Tylko 10,00% respondentów w latach 2002–2004 skorzystało ze zwolnienia z tytułu nabycia gruntów w celu powiększenia gospodarstwa. Z innych zwolnień rolnicy nie korzystali.

Rolnicy nie korzystali ze zwolnień i ulg, ponieważ bardzo rzadko kupowali grunty na powiększenie gospodarstw oraz inwestowali w budynki gospodarcze, melioracje czy urządzenia wykorzystujące naturalne źródła energii. Podatek rolny stanowił niewielki procent w stosunku do wszystkich wydatków produkcyjnych ponoszonych przez gospodarstwa rolne. Dlatego też jego zmniejszenie nie było dostatecznym bodźcem do rozwoju i unowocześniania gospodarstw rolnych. Ponadto niektóre ulgi czy zwolnienia od podatku mają charakter sporadyczny, np. ulga żołnierska czy ulga z powodu klęski żywiołowej. Respondenci wskazywali też na słabą motywację zwolnień z podatku rolnego do zagospodarowywania nieużytków rolnych, co wymaga ponoszenia zbyt wysokich

kosztów (nawożenia, uprawy mechanicznej, ochrony roślin i in.), przy jednocześnie niskiej opłacalności produkcji rolniczej.

Według Hanusza i Czerskiego [2004], aby podatek był jednym z narzędzi realizacji polityki rolnej państwa, jego ciężar musi być bardziej odczuwalny. Sukcesywnie należy ograniczać uprawnienia gmin do obniżania stawek przyjmowanych do obliczania podatku rolnego poniżej poziomu średniej krajowej. Wyższe podatki zachęcają podatników do zachowania się zgodnie z wolą ustawodawcy. Podatek powinien stanowić ok. 8–10% dochodów, a obecnie jest dziesięciokrotnie mniejszy. Zbyt niski podatek nie zachęca do korzystania z ulg czy zwolnień. Jednak należy pamiętać o tym, że wielu rolników jest w trudnej sytuacji finansowej i nie posiada środków finansowych na bieżącą działalność i inwestycje. Podwyższenie podatku nie może nastąpić bez równoczesnej poprawy sytuacji ekonomicznej rolnictwa.

Najbardziej kontrowersyjne jest zwolnienie z obciążenia podatkiem rolnym gruntów klasy V i VI. Zwolnienie to ma charakter powszechny, gdyż obowiązuje z mocy ustawy na obszarze całego kraju. Jest ono wyrazem braku zainteresowania tego rodzaju użytkami rolnymi ze strony ustawodawcy podatkowego.

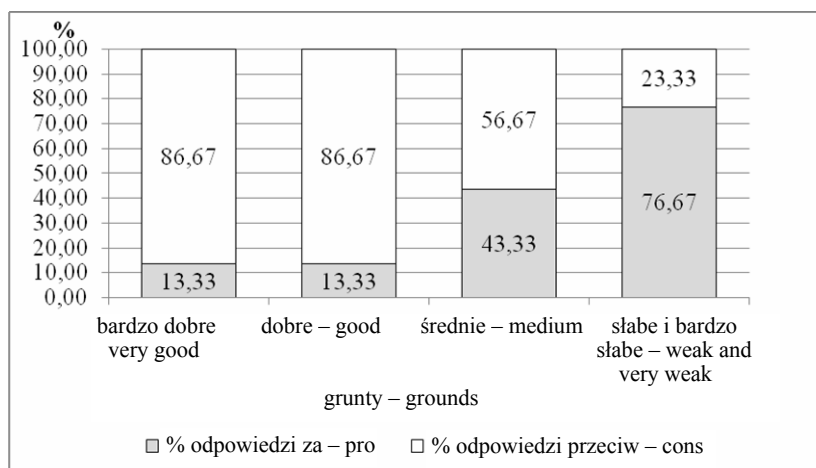

Rys. 2. Odsetek odpowiedzi rolników za i przeciw opodatkowaniu gruntów klas V i VI
Fig. 2. Percentage of farmer's pro and cons the taxation of V and VI class grounds

Przeciętnie 48,89% rolników uważało, że grunty klas V i VI nie powinny być zwolnione od podatku rolnego. Swoją opinię uzasadniali tym, że każda działka ma wartość i przynosi mniejsze lub większe korzyści właścicielowi lub użytkownikowi. Natomiast 51,11% respondentów opowiedziało się za tym zwolnieniem. Rolnicy uzależniali zwolnienie tych gruntów od podatku ich położeniem względem miast. Za opodatkowaniem gruntów położonych blisko miast opowiedziało się ponad 83,33% rolników, a tylko 16,67% respondentów uważało, że grunty te nie powinny być opodatkowane. Przeciw opodatkowaniu gruntów klas V i VI położonych w średniej i dużej odległości od miasta opowiedziało się odpowiednio 56,67% oraz 80,00% respondentów. Grunty położone blisko miast są cenniejsze niż te od nich oddalone. Dają ich właścicielowi rentę różniczkową, dlatego też nie jest uzasadnione zwolnienie ich z podatku (rys. 2).

Podstawka [2000b] wskazuje, że takie rozwiązanie ma ożywić prowadzenie działalności rolnej na działkach o najniższej jakości, jednak całkowite, bezterminowe, nieograniczone żadnymi warunkami zwolnienie z opodatkowania działek, które mogą przynosić dochód, narusza zasadę sprawiedliwości. Według Deneka [2005] zwolnienie gruntów V i VI łamie zasadę powszechności opodatkowania. Natomiast Hanusz i Czerski [2004] proponuje zamiast zwolnienia wyłączenie podatkowe.

Kolejnym kontrowersyjnym zwolnieniem z podatku rolnego jest zwolnienie z opodatkowania użytków rolnych, na których zaprzestano produkcji (nie dłużej niż na 3 lata oraz zwolnienie może dotyczyć nie więcej niż 20% powierzchni użytków rolnych gospodarstwa rolnego i nie więcej niż 10 ha). Opinie badanej zbiorowości rolników o opodatkowaniu tych gruntów przedstawia rysunek 3.

Rys. 3. Odsetek odpowiedzi rolników za i przeciw opodatkowaniu gruntów, na których zaprzestano produkcji rolnej

Fig. 3. Percentage of farmer's pro and cons the taxation of grounds where agricultural production was given up

Aż 86,67% ankietowanych było zdania, że niesłusznie są zwolnione z podatku na 3 lata grunty bardzo dobre i dobre, na których zaprzestano produkcji rolnej. Tylko 13,33% respondentów opowiedziało się za zwolnieniem z podatku tych gruntów. Przeciwko zwolnieniu gruntów średnich opowiedziało się 56,67% respondentów, a gruntów słabych i bardzo słabych – 23,33%. Grunty, szczególnie bardzo dobrej i dobrej jakości powinny być opodatkowane, bez względu na to, czy jest prowadzona na nich produkcja rolna, czy też nie. Zwolnienie tych gruntów z podatku rolnego sprawia, że ziemia leży odłogiem, powodując zachwaszczenie nie tylko jej, ale także działek sąsiednich.

Dane w tabeli 1 wskazują, że większość respondentów była przeciwna zwolnieniu z podatku rolnego na 3 lata gruntów, na których zaprzestano produkcji. Rolnicy z wykształceniem wyższym i średnim byli za całkowitym zniesieniem tego zwolnienia w stosunku do gruntów bardzo dobrych. Tylko 4,35% rolników spośród nich popierało zwolnienie gruntów dobrych, 26,09% – średnich oraz prawie 69,57% – słabych i bardzo

słabych. Aż 83,33% respondentów z wykształceniem zasadniczym było przeciwnych zwolnieniu z podatku gruntów zarówno bardzo dobrych, jak i dobrych, a słabych i bardzo słabych – 12,50%. Natomiast 23,08% rolników po ukończonym kursie rolniczym było za zwolnieniem z podatku gruntów, na których zaprzestano produkcji o bardzo dobrej i dobrej jakości, a o jakości słabej i bardzo słabej – 69,23%. Na podstawie przeprowadzonej analizy można stwierdzić, że im rolnicy są bardziej wykształceni, tym chętniej płacą podatki i uważają, że jak najmniej powinno być zwolnień.

Tabela 1. Odsetek odpowiedzi rolników w zależności od wykształcenia, opowiadających się za zwolnieniem z podatku na 3 lata gruntów, na których zaprzestano produkcji rolnej
Table 1. Percentage of farmer's (depending on their education) pro 3-year tax exemption for grounds where agricultural production was given up

Grundy Grounds	Odpowiedzi respondentów wg wykształcenia (%) Answers of respondents depending on their education (%)		
	wyższe i średnie high and secondary	zasadnicze primary	kurs rolniczy practice
Bardzo dobre Very good	0,00	16,67	23,08
Dobre – good	4,35	16,67	23,08
Średnie – medium	26,09	50,00	61,54
Słabe i bardzo słabe Weak and very weak	69,57	87,50	69,23
Razem* – Total*	100,00	100,00	100,00

*Badani rolnicy mogli udzielić więcej odpowiedzi niż jedna.

*Farmers could give more than only one answer.

Dane zawarte w tabeli 2 wskazują, że przeciwnych zwolnieniu z podatku gruntów bardzo dobrych i dobrych było prawie 78,57% osób w wieku do 30 lat i 91,30% – w wieku 30–40 lat. Za zwolnieniem gruntów średniej jakości opowiedziało się 64,29% rolników w wieku do 30 lat i prawie 36,96% w wieku 30–40 lat, a gruntów słabych i bardzo słabych – odpowiednio: 71,43% i 78,26%. Natomiast 86,67% rolników prowadzących gospodarstwa o powierzchni 5–15 ha uważało, że zwolnienie to jest niepotrzebne zarówno w stosunku do gruntów bardzo dobrych, jak i dobrych. Podobnie sądzili rolnicy prowadzący większe gospodarstwa. Rolnicy, w zależności od powierzchni gospodarstw, jakie prowadzili, mieli zróżnicowaną opinię na temat zwolnienia z podatku gruntów średnich, słabych i bardzo słabych. W grupie obszarowej 5–15 ha za zwolnieniem gruntów średniej jakości opowiedziało się 26,67% respondentów, a gruntów niskiej i bardzo niskiej jakości – 63,33%. Odsetek odpowiedzi rolników posiadających gospodarstwa o powierzchni ponad 15 ha wynosił odpowiednio 63,33% i 90,00%. Na podstawie przeprowadzonej analizy można stwierdzić, że za zwolnieniem z podatku na 3 lata gruntów, na których zaprzestano produkcji rolnej, częściej opowiadali się rolnicy w wieku do 30 lat niż 30–40 lat oraz użytkownicy większych gospodarstw (powyżej 15 ha) niż mniejszych (od 5 do 15 ha).

Tabela 2. Odsetek rolników w zależności od wieku i powierzchni posiadanego gospodarstwa, którzy opowiadają się za zwolnieniem z podatku na 3 lata gruntów, na których zaprzestano produkcji rolnej

Table 2. Percentage of farmer's (depending on their age and their farm area) pro 3-year tax exemption for grounds where agricultural production was given up

Grunty Grounds	Odpowiedzi respondentów w % wg: Answers of respondents (%) depending on their:			
	wieku rolników (lat) age (years)		obszaru gospodarstwa (ha) farm area (ha)	
	do 30 below 30	30–40	5–15 between 5–15	15 i więcej 15 and more
Bardzo dobre Very good	21,43	8,70	13,33	10,00
Dobre – Good	21,43	10,87	13,33	13,33
Średnie – Medium	64,29	36,96	26,67	60,00
Słabe i bardzo słabe Weak and very weak	71,43	78,26	63,33	90,00
Razem* – Total*	100,00	100,00	100,00	100,00

*Badani rolnicy mogli udzielić więcej odpowiedzi niż jedna.

*Farmers could give more then only one answer.

Wiktorowicz [2005] wskazuje, że ze względu na racjonalną gospodarkę ziemią rolniczą i poprawę struktury obszarowej gospodarstw oraz ze względów ekologicznych powinno się zlikwidować zwolnienia od podatku rolne gruntów czasowo wyłączonych z produkcji rolnej. Skłaniałoby to właściciele gruntów czasowo wyłączonych z produkcji do sprzedaży bądź dzierżawy rolnikom chcącym powiększać czy też tworzyć nowe gospodarstwa.

Obecnie w Polsce rolnictwo jest pod względem podatkowym traktowane w sposób uprzywilejowany, w krajach zachodnich Unii Europejskiej dochody z rolnictwa są opodatkowane tak samo jak zyski wygospodarowane w innych przedsiębiorstwach.

W badanych gospodarstwach indywidualnych 15% rolników uważało, że należy zastąpić podatek gruntowy podatkiem dochodowym, ponieważ podatek dochodowy jest bardziej sprawiedliwy niż majątkowy. Płaci się go od faktycznie osiągniętego dochodu, gdy zaś rolnik poniesie stratę, nie zapłaci podatku i ponadto będzie mógł odliczyć stratę od podatku w następnych latach. Duże i dochodowe gospodarstwa rolne ponoszą zbyt mało obowiązkowych obciążeń na rzecz państwa, podatek rolny stanowi zaledwie kilka procent ich dochodów, zdecydowanie są uprzywilejowaną grupą w stosunku do innych podmiotów gospodarczych. Małe gospodarstwa rolne, w celu odciążenia ich od prowadzenia rachunkowości rolnej, mogą rozliczać się z podatku na zasadach uproszczonych, tak jak to robią mali przedsiębiorcy.

Aż 85% rolników było przeciwnych zastąpieniu podatku gruntowego podatkiem dochodowym, co argumentowali oni tym, że podatek gruntowy jest zdecydowanie niższy niż podatek dochodowy. Wprowadzenie podatku dochodowego zwiększy obciążenia gospodarstw tym podatkiem. Obliczenie podatku dochodowego wymaga prowadzenia ksiąg rachunkowych, co stanowi dla wielu rolników bardzo dużą uciążliwość. Podatek

rolny jest jasny, zrozumiały i przejrzysty w konstrukcji. Ponadto jest podatkiem stabilnym, jego konstrukcja nie zmieniła się od 1984 r., a podatek dochodowy zmienia się prawie co roku.

Tabela 3. Struktura zasiewów głównych ziemiopłodów w badanych gminach w 2002 r. (%). Opracowanie własne na podstawie sprawozdania z wykonania budżetu gmin: Niemce, Głusk, Krasnystaw, Rejowiec, Sosnowica, Jabłoń za 2003 r.

Table 3. Structure of main crops sown in studied communes in 2002 (%). Own study on a base of a report on following communes budget: Niemce, Głusk, Krasnystaw, Rejowiec, Sosnowica, Jabłoń for 2003

Wyszczególnienie Specification	Gmina –Commune						Razem Total
	Niemce	Głusk	Krasnystaw	Rejowiec	Sosnowica	Jabłoń	
Zboża – cereals	70	76	75	78	86	86	79
pszenica – wheat	22	41	38	38	6	20	28
żyto – rye	9	4	7	11	25	2	10
jęczmień – barley	6	17	13	19	2	11	11
owies – oat	11	3	2	2	22	3	7
pszenżyto – triticale	6	1	3	3	20	20	9
inne – others	16	10	12	5	11	30	14
Ziemniaki – Potato	10	9	5	6	7	6	7
Buraki cukrowe – Sugar beet	3	6	12	4	0	2	5
Rzepak – Root crops	0	2	2	4	0	1	2
Pastewne – Futterkorn	3	4	4	4	2	1	3
Pozostałe – Others	14	3	2	4	5	4	5
Razem – Total	100	100	100	100	100	100	100

Objęci badaniem rolnicy wskazywali też na niedoskonałości, jakie występują w podatku rolnym. Uważali oni, że koszt obsługi dopłat bezpośrednich jest wysoki, prostszym rozwiązaniem byłoby na przykład pomniejszenie podatku rolnego o wysokość dopłat, jakie otrzymują. Sposób funkcjonowania ulgi inwestycyjnej nie zachęca do inwestowania, ulga inwestycyjna powinna objąć zakupy maszyn i urządzeń rolniczych, które są bardzo drogie, a także remonty budynków gospodarskich. Ponadto ulgi inwestycyjne powinny być rozliczane przez nieograniczony okres, a nie tylko przez 15 lat. Wadą podatku rolnego jest też uzależnienie jego wysokości tylko od ceny żyta. Nie uwzględnia w swej konstrukcji cen innych produktów rolnych, mimo że udział innych płodów rolnych w strukturze zasiewów jest większy niż żyta, co dowodzą dane w tabeli 3.

Na podstawie danych zawartych w tabeli 3 wynika, że największą powierzchnię zasiewów w badanych gminach zajmowała pszenica – średnio 28%, następnie jęczmień – 11%, a dopiero na trzecim miejscu znalazło się żyto – 10%. Jego udział w strukturze

zasiewów był zróżnicowany w zależności od gminy. Największy był w gminie Sosnowica (25%), a najmniejszy w gminie Jabłoń (tylko 2%). Pszenica najczęściej była uprawiana w gminie Głusk – ponad 41% powierzchni zasiewów oraz w gminie Krasnystaw i Rejowiec – po 38%, a najrzadziej w gminie Sosnowica – tylko 6%. Buraki cukrowe stanowiły 12% wszystkich upraw w gminie Krasnystaw, a w gminie Sosnowica wcale ich nie uprawiano.

Reasumując, należy stwierdzić, że struktura zasiewów w poszczególnych gminach zależała od jakości gleb. W gminie Sosnowica, która ma słabe gleby, uprawiano głównie żyto i owies, natomiast w gminach, gdzie występują gleby dobrej jakości, tj. w gminie Głusk, Krasnystaw, uprawiano głównie pszenicę, jęczmień i buraki cukrowe.

WNIOSKI

1. Obowiązujący w Polsce podatek rolny od gruntów jest przestarzały w swojej konstrukcji i treści ekonomicznej oraz niedostosowany do warunków i wymogów gospodarki rynkowej. Niezbędne zatem jest stopniowe zastępowanie go podatkiem dochodowym i katastralnym. Opowiada się za takim rozwiązaniem 15% badanych rolników. Jednocześnie podatek dochodowy od działów specjalnych produkcji rolnej powinien zwiększać swój zasięg i obejmować inne działy przynoszące wysokie dochody: sadownictwo, szkółkarstwo, hodowlę ryb, zbył produktów rolnych itp.

2. Ze względu na racjonalną gospodarkę ziemią rolniczą i poprawę struktury obszarowej gospodarstw oraz ze względów ekologicznych, powinno się zlikwidować zwolnienia od podatku rolnego gruntów najsłabszych (klas V i VI), a także czasowo wyłączonych z produkcji rolniczej. Skłaniałoby to właściciele gruntów najsłabszych do ich zalesiania lub przeznaczania na inne cele, a właściciele gruntów czasowo wyłączonych z produkcji – do sprzedaży bądź dzierżawy rolnikom chcącym powiększać czy też tworzyć nowe gospodarstwa. Zwolnienie z podatku najsłabszych użytków rolnych (klas V i VI) jako niesłuszne i niesprawiedliwe oceniło średnio 51,11% badanych rolników, natomiast przeciwko zwolnieniu na trzy lata gruntów, na których zaprzestano produkcji rolniczej opowiedziało się przeciętnie 63,34% respondentów.

3. Wyniki przeprowadzonych badań wykazują, że stosowane ulgi i zwolnienia w podatku rolnym nie wywierały istotniejszego wpływu zarówno na powiększenie obszaru lub zakładanie nowych gospodarstw, jak i na decyzje inwestycyjne. Aż 90% respondentów nie korzystało z żadnych ulg ani zwolnień.

PIŚMIENNICTWO

- Denek E., 2005. Podatki w gospodarce samorządu terytorialnego w warunkach integracji europejskiej. [W:] Pietrzak B. (red.). *Finanse*. SGH, Warszawa, 213.
- Hanusz A., Czerski P., 2004. *Gminne podatki i opłaty budżetowe*. Wyd. Zakamycze, Kraków, 59–61.
- Podstawka M., 2000a. System finansowy w rolnictwie na tle integracji Polski z UE, Fundacja Programów Pomocy dla Rolnictwa, Warszawa, 106.
- Podstawka M., 2000b. System podatkowy w rolnictwie. Wyd. SGGW, Warszawa, 54–59.
- Ustawa z dnia 15 listopada 1984 roku o podatku rolnym. Dz. U. z 1984 r., nr 52, poz. 268.

Wiktorowicz M., 2005. Podatek katastralny: perspektywy i warunki wdrożenia w Polsce na tle porównań międzynarodowych. SGH, Warszawa, 323.

Wójtowicz W., 2005. Prawo podatkowe. Część ogólna i szczegółowa. Oficyna Wyd. Branta, Bydgoszcz, 159.

Summary. The article shows empirical study on agriculture tax carried out at sixty farms in the Lublin region. The results indicate that tax allowance or exemption have not exerted a significant influence on founding new farms, area expansion or investment decisions. The survey performed on farmers showed that the poorest arable land tax exemption was, unfair and unjustified, in the same way as three year tax allowance where agriculture production had been ceased. As many as 85 percent of the farmers opposed land taxes to be replaced with income tax, fearing the tax rate would increase and that all farmers would be obliged to possess account registers. The remaining 15 percent agreed to the above alterations in the farming taxation.

Key words: agricultural tax, tax allowances, tax exemptions, tax construction